

Vijftig jaar inzet voor de leefomgeving

Jelle van Dijk

Hoe het begon

Onze vereniging startte in 1966 als een club die zich uitsluitend bezig hield met vogelonderzoek en het organiseren van excursies. Dat veranderde in 1970 toen de gemeente met het plan kwam om in de Noordduinen bij strandopgang 22 een groot parkeerterrein aan te leggen. Dat was midden in het duingebied dat jaarlijks op broedvogels werd geïnventariseerd! Er volgden gesprekken met het college en de raad. Ook werd geprotesteerd bij de provincie. Toen dat allemaal niet hielp, ging het bestuur tot actie over. Via een gekochte pagina in de Zeekant kon iedereen lezen hoe de natuur in de Noordduinen verkwanseld werd als deze plannen zouden doorgaan. Hierna volgde in maart 1971 een handtekeningactie. De respons was zodanig dat de gemeenteraad hierna besloot het plan te schrappen.

De toenmalige voorzitter, Willem Baalbergen, vroeg zich in het stuk "Wat nu?" (Strandloper 1973, nummer 2) af hoe de vereniging verder zou moeten gaan. Was het nodig een aparte vereniging voor natuur- en milieubescherming op te richten of kon de bestaande vereniging beter verder gaan met een bredere opzet? Omdat de actie tegen het duinparkeerterrein veel nieuwe leden had opgeleverd, werd het de tweede optie. Een jaar later kreeg onze club nieuwe statuten waarin de lange naam, zoals we die nu nog steeds gebruiken, was vastgelegd. Dat natuurbescherming hoog in het vaandel stond, bleek spoedig hierna bij acties tegen andere gemeentelijke plannen. Enkele opvallende zaken worden hierna besproken.

Landgoed Offem

Eind 1971 werd het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied ter inzage gelegd. Voor het landgoed Offem hield dit in dat het gebied kon worden opgedeeld in zes kleinere landgoederen, dit op verzoek van de toenmalige eigenaar. De bezwaren van onze vereniging vonden bij de gemeenteraad geen gehoor. Hierna richtte ons bestuur zich met succes tot de provinciale overheid. Het college van GS sprak uit dat de voorgestelde verkaveling "het landgoed Offem zou degraderen tot de entourage van een villawijk" en weigerde het streekplan hiervoor te wijzigen.

In 1983 ontstond via een artikel-19 procedure de mogelijkheid om op de plaats van het in WO II afgebroken landhuis een nieuw gebouw neer te zetten, aangeduid met "Centraal Landhuis". Onze vereniging protesteerde tevergeefs bij de gemeenteraad hier tegen. Wij vonden dit een ongewenste ontwikkeling en vreesden bovendien dat dit nieuwe gebouw een kantoorbestemming zou krijgen. Dit protest werd doorgezet tot aan de Raad van State die ons protest behandelde in oktober 1988. Pas eind 1990 sprak dit college een definitief oordeel uit. Het centrale landhuis werd uit de plannen geschrapt, maar in de hoeken van het landgoed zouden villa's gebouwd mogen worden. Na nieuw overleg tussen eigenaar, gemeente en ons bestuur werd uiteindelijk besloten tot de bouw van 16 villa's op het bollenveld in de ZW-hoek. Dit wijkje staat nu bekend als het Hofvennepark.

Noordrand Noordwijk

Voor het duingebied langs de Northgodreef, direct ten noorden van Groot Hoogwaak, zijn in de loop der jaren al heel wat plannen gemaakt. Dat dit gebied, bij velen bekend als 'de trimbaan' nog steeds als duingebied bestaat, is voor een belangrijk deel te danken aan onze vereniging.

Direct na de aanleg van de Northgodreef vestigde manege Meeuwenoord zich in de bocht bij Groot Hoogwaak. In 1974 stelde het college voor om ten oosten van die manege een groot motel in de duinen te bouwen. Na felle protesten van onze vereniging werd het plan ingetrokken. Tien jaar later kwam de gemeente met het plan om 20 ha duingebied te bestemmen voor de aanleg van een ruimtepark. Chriet Titulaer, bekend van ruimtevaartprogramma's op TV, ondersteunde de plannen en stelde voor om hier een raket van meer dan 20 m hoog te plaatsen. Het Cosmo Center moest wel opvallen! Bezwaren van onze vereniging bij raad en college haalden niets uit, maar kregen wel gehoor bij de provincie Zuid-Holland. Ons argument dat een ruimtevaartcentrum op het terrein van ESTEC thuishoort en niet in een natuurgebied, werd door de provincie onderschreven.

maart 2003. Jan Jacobs en Piet van Dijk maken het ooievaarsnest achter Offem gebruiksklaar. Foto: Hein Verkade

Gelukkig dachten velen er zo over en in 1990 opende koningin Beatrix de Space Expo op het terrein van ESTEC. Eind jaren tachtig besprak de raad een plan om op de trimbaan een nieuwe golfbaan aan te leggen. Nadat ook dit plan door de provincie was tegengehouden, ontwierpen Stichting Duinbehoud en onze vereniging een inrichtingsplan waarbij naar een goede balans tussen recreatie en natuur werd gezocht. Dit plan vond brede steun waarna besprekingen begonnen om het gebied voorgoed te beschermen. In 1990 vermeldde de Staatscourant dat het gebied "Noordrand Noordwijk" de status van natuurmonument had gekregen. In 1992 volgde de voorlopige aanwijzing tot Natura 2000 gebied, deel uitmakende van het Natura 2000 gebied Kennemerland-Zuid. In 2013 werd deze aanwijzing definitief. Binnenkort verschijnt het beheerplan waarin omschreven wordt wat wel en wat niet in dit gebied is toegestaan.

8 april 1989. Gedeputeerde mevr. Stolker onthult het weidevogelinformatiebord in de polder Hoogeweg. Naast haar Menko Wiersema en voorzitter Hein Verkade.
Foto: Jelle van Dijk

Polder Hoogeweg

Polder Hoogeweg, gelegen tussen Noordwijk, Voorhout en Rijnsburg, is nog steeds een belangrijk vogelgebied. In het voorjaar broeden hier Kievit, Grutto, Tureluur, Scholekster en Slobeend. In de winter zijn hier Smienten, Krakeenden, Kieviten en Goudplevieren aanwezig. Dankzij de wintervogeltellingen van Ees Aartse, gestart in 1983, en de broedvogelinventarisaties vanaf 1985, was eind jaren

tachtig goed bekend hoe belangrijk deze polder voor vogels is.

Die gegevens kwamen goed van pas toen de Rijnsburgse werkgroep Trappenberg-Kloosterschuur een rapport produceerde waarin de wens naar voren kwam om 17 ha nieuw glastuinbouwgebied te realiseren in Polder Hoogeweg. Na de eerste protesten hiertegen werd dit terug gebracht tot 4,5 ha, te realiseren in het graslandgebied van de ZO-hoek. De gemeentebesturen van Rijnsburg en Noordwijk werden het spoedig eens, vooral toen de aanleg van een bedrijventerrein als smeermiddel werd ingezet. Ook de provincie keurde de plannen aanvankelijk goed. Protesten van onze vereniging bij genoemde gemeenten haalden niets uit. Een Rijnsburgse wethouder durfde zelfs beweren dat al onze inventarisaties op fantasie berustten! Enige hoop op een goede afloop ontstond bij een gesprek met mevrouw Stolker - Nanninga, gedeputeerde van Zuid-Holland. Zij stelde voor om met een delegatie van de Provinciale Staten het gebied te bezoeken.

Wij ontvingen het gezelschap in restaurant De Cleyburch met koffie en appeltaart. Hierna gingen we met een aantal auto's naar Kloosterschuur.

Daar was de weg gebarricadeerd door de Jaguar van Cor van Duyn, een bekende Rijnsburgse kweker. Hij bezwoer de provinciale delegatie niet te luisteren naar dat stelletje Noordwijkse malloten. Hij bereikte echter het tegendeel. Mevrouw Stolker ging zich inzetten voor het behoud van de polder en onderstreepte dat door op 8 april 1989 een vogelinformatiebord aan de rand van Polder Hoogeweg te onthullen. Op 26 april van dat jaar stemden de Provinciale Staten in met het voorstel van Stolker om geen glastuinbouw in Polder Hoogeweg toe te staan. Toen hierna in het gemeentelijke ontwerp-bestemmingsplan toch nog 4,5 ha glastuinbouw in Polder Hoogeweg mogelijk werd gemaakt en er zelfs nog over de oorspronkelijke uitbreiding met 17 ha werd gesproken, riep ons bestuur alle leden op hiertegen bezwaar aan te tekenen. Hieraan gaven 385 leden gehoor! Spoedig hierna trok het college het plan in.

De planologische bescherming van de polder leek goed geregeld toen dit gebied onderdeel werd van de Ecologische Hoofdstructuur (tegenwoordig Natuur Netwerk Nederland geheten). Het bood agrariërs de mogelijkheid om tegen een flinke subsidie hun land als natuurgebied te beheren. Helaas maakten maar weinig eigenaren van deze regeling gebruik.

Een nieuwe aanslag op dit weidevogelgebied kwam voort uit het provinciale fietspadenplan. In 2003 bepaalde de provincie dat er twee fietspaden dwars door de polder moesten komen.

Op een hoorzitting in Voorhout hierover zei de projectleider dat aan de wettelijke eis om de natuurwaarden te onderzoeken, ruimschoots voldaan was. Het rapport was alleen tegen betaling beschikbaar. Na betaling van 15 euro kreeg ik het rapport thuisgestuurd. In het rapport werd, met bronvermelding, ruim gebruik gemaakt van onze vogeltellingen in dit gebied! De conclusie van de opsteller was duidelijk: de fietspaden zullen zeer schadelijk zijn voor de vogelstand. Na gesprekken met het provinciebestuur verdween hierna het fietspadenplan van tafel.

Samenwerking met de gemeente

De hiervoor beschreven acties geven wellicht de indruk dat onze vereniging continu overhoop lag met de gemeente Noordwijk. Dat is gelukkig geenszins het geval geweest.

1975. Het eerste paddenraster wordt geplaatst langs de Vogelaardreef in het Langeveld met oa Jan Veeffkind, Henk van Duijn en Willem van Duijn. Foto: Dick Passchier

Op allerlei gebied werd ook de samenwerking gezocht. Een mooi voorbeeld hiervan was de herinrichting van het oude zwembad in de zeereep bij villa Hoogwaak. In de Tweede Wereldoorlog legden de Duitsers hier een zwembad aan waar de Noordwijkse jeugd nog tot 1970 zwemles kreeg. Hier zou een vochtige duinvallei kunnen ontstaan, werd gedacht. De betonnen bak werd niet afgebroken en zou met zand worden gevuld. Hierna zou zich hier een fraaie duinvallei ontwikkelen. Het liep wat anders omdat het zwembad vooral gevuld werd met bagger uit de sloten en andere voedselrijke grond. Slechts een dunne afdeklaag bestond uit zand. Onder leiding van Dick Hoek werd de vallei elk jaar op planten geïnventariseerd en werden snoeiwerkzaamheden uitgevoerd. Na enkele jaren stopten we met dit onderhoud omdat de oprukkende begroeiing van Duindoorns de regio overnam.

Van goede samenwerking getuigde ook de aanpak van de Paddenbescherming op de wegen in het Langeveld. Meer dan 30 jaar (1975-2008) zorgde de gemeente voor het materiaal (draaihekken, knipperlichten, borden) en wij voor de vrijwilligers.

Een mooi voorbeeld van samenwerking met de gemeente zou rond 1977 ook de aanleg van een Heemtuin bij het Dompad zijn geweest. Enkele leden waaronder Dick Hoek, Leen van Duyn en Annie van den Oever presenteerden in 1977 een mooi plan. Op het laatste moment schrok de gemeente toch terug vanwege de jaarlijkse kosten.

Als we het hebben over samenwerking met de gemeente moet natuurlijk ook het Jan Verwey Natuurcentrum worden genoemd. Al sinds 1984 maakt de gemeente het mogelijk dat wij onze educatieve en verenigingsactiviteiten in een eigen onderkomen kunnen realiseren. Bij het maken van bouwplannen voor de nieuwbouwwijk Morgenster zag men het Jan Verwey Natuurcentrum aanvankelijk over het hoofd, maar na inspreken op een raadsvergadering werd direct een motie aangenomen waarin het college werd opgedragen vervangende ruimte voor onze vereniging te zoeken. Hierdoor konden we in 2006 naar de Witte MAVO aan de Duinweg verhuizen.

Milieu Overleg Duin- en Bollenstreek (MODB)

Vrijwel alle verenigingen op het gebied van natuur, milieu en leefbaarheid werken sinds 1992 samen in het MODB. Deze stichting is ook het aanspreekpunt voor zaken die zich op regionaal niveau afspelen. Zo heeft het MODB nauw samengewerkt met gemeenten en andere instanties om tot het Pact van Teylingen (1996) en de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport (2010) te komen.

Het MODB heeft zich ook regelmatig ingezet voor behoud van natuur en landschap in naburige gemeenten.

In de gemeente Noordwijkerhout ging het daarbij bijvoorbeeld om de recreatiedruk rond het Oosterduinse Meer en het behoud van graslanden op Oud-Leeuwenhorst. In de gemeente Teylingen kwam het MODB op voor het behoud van de Roodemolenpolder als weidevogelgebied. Minder succes had het MODB toen het ging om de uitbreiding van glastuinbouw in het zuidelijke deel van de Elsgesterpolder. Een deel van deze polder is hiervoor toch aangewezen, al ziet het er momenteel naar uit dat er zich voorlopig geen nieuwe glastuinbouwbedrijven zullen vestigen.

Jaren negentig Rob Jansson controleert de hekken. De verkeersborden werden regelmatig gestolen. Kennelijk zijn bijzondere verkeersborden een collectors item. Foto: Jan Jacobs